

Jarosław Matysiak
Agnieszka Faszczka
(Poznań)

MATERIAŁY KRYSZTYNY JÓZEFOWICZÓWNY (1917-1985)
P. III-80

Krystyna Józefowiczówna urodziła się 21 listopada 1917 r. w Cielcach pow. Turek jako córka Łukasza - księgowego miejscowej cukrowni i Józefy. Naukę początkowo pobierała w gimnazjum w Kaliszu do 1933 roku, a później w Gimnazjum Humanistycznym nr 146 w Warszawie, gdzie w 1936 r. zdała egzamin dojrzałości.

W latach 1936-1939 studiowała filologię i literaturę francuską na Uniwersytecie Warszawskim, gdzie uzyskała zaliczenie wykładów i ćwiczeń oraz 4 egzaminów zdanych na stopień magistra. Jednocześnie w latach 1936-1939 uczęszczała do Instytutu Francuskiego w Warszawie, gdzie w czerwcu 1939 r. zdała tzw. Certificat d'Études Françaises w zakresie literatury i filozofii francuskiej. W czasie okupacji udzielała prywatnych lekcji w Warszawie.

Od kwietnia 1945 do sierpnia 1945 r., pracowała jako nauczycielka języka łacińskiego w państwowym gimnazjum w Głownie, pow. Łowicz. Następnie przeniosła się do Poznania, by rozpocząć studia na kierunku historii sztuki, na Uniwersytecie Poznańskim (UP). W grudniu 1950 r. ukończyła studia z tytułem magistra filozofii na podstawie rozprawy, *Romański kościół kanoników regularnych w Trzemesznie* przygotowanej pod kierunkiem ks. prof. dra Szczęsnego Dettloffa.

W czasie studiów, od lipca 1946 r. do października 1947 r., pracowała jako asystentka naukowa w Muzeum Wielkopolskim w Poznaniu. W listopadzie 1947 r. przeniosła się do Konserwatora Wojewódzkiego przy Prezydium Wojewódzkiej Rady Naukowej (WRN) w Poznaniu, gdzie prowadziła referat muzeów i ochrony zabytków. Jednocześnie podjęła praktykę archeologiczną (1947 r. - w katedrze w Gnieźnie pod kierunkiem prof. dra B. Guerquin; 1948 r. - na Ostrowie Lednickim pod kierunkiem dra W. Kieszkowskiego).

Od listopada 1951 do lipca 1953 r., była asystentką przy Katedrze Historii Sztuki UP w Poznaniu. Z Uniwersytetu odeszła, motywując to oficjalnie koniecznością całkowitego skupienia się na pracach badawczych prowadzonych w katedrze poznańskiej (1951-1956), chociaż rzeczywistym powodem jej odejścia było usunięcie z Uniwersytetu, z powodów politycznych, ks. prof. Dettloffa.

W czerwcu 1949 r. przyjęła stanowisko zastępcy kierownika wykopalisk w Trzemesznie prowadzonych pod kierownictwem Badań nad Początkami Państwa Polskiego (KBPPP). W rok później zrezygnowała z pracy Konserwatora Wojewódzkiego przy WRN w Poznaniu i została kierownikiem wykopalisk w Strzelnie w ramach KBPPP. W kwietniu 1951 r. objęła wspólnie z prof. Zdzisławem Kępińskim kierownictwo wykopalisk w Katedrze w Poznaniu. Pracę tę kontynuowała samodzielnie także po przekształceniu KBPPP w Instytut Historii Kultury Materialnej (IHKM) PAN w 1954 r.

Stopień doktora nauk humanistycznych uzyskała w marcu 1962 r. na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu na podstawie dysertacji pt. *Kościół katedralny w Poznaniu w okresie przedromańskim i romańskim*, przygotowanej pod kierunkiem prof. Z. Kępińskiego.

Od stycznia 1954 r. do grudnia 1977 r. pracowała jako adiunkt w Zakładzie Archeologii Wielkopolski IHKM PAN w Poznaniu. Od grudnia 1977 r. została zatrudniona w Pracowni Wczesnośredniowiecznej Zakładu Archeologii Wielkopolski IHKM PAN. W latach 1978-1983 uczestniczyła w badaniach wykopaliskowych w klasztorze benedyktyńskim w Lubiniu (Wielkopolska).

Krystyna Józefowiczówna zajmowała się sztuką wczesnego średniowiecza i romanizmu, pisała prace dotyczące archeologii oraz architektury przedromańskiej i romańskiej, m. in.: *Pierwsza katedra poznańska* (1956); *Recherches sur l'architecture de la cathedrale de Poznań d'après les récentes fouilles* (1961); *Z badań nad architekturą przedromańską i romańską w Poznaniu* (1963); *Sztuka w okresie wczesnoromańskim oraz Druga fala stylu romańskiego* (1969); *Trzemeszno-klasztor św. Wojciecha w dwu pierwszych wiekach istnienia* (1978); *Trzy klasztory romańskie* (1978); *Kultura artystyczna antyku i wczesnego średniowiecza* (1980).

Interesowała ją także konserwatorstwo średniowiecznych budowli kamiennych, czego wyrazem są jej publikacje w tej dziedzinie: *Konserwacja reliktów kamiennej architektury wczesnośredniowiecznej w Katedrze poznańskiej* (1954); *Zabezpieczanie resztek budowli wczesnośredniowiecznych w katedrze poznańskiej* (1954). Z dużym uznaniem specjalistów spotkała się jej synteza wielkopolskiej sztuki romańskiej, opracowana dla I tomu *Dziejów Wielkopolski* (1969). W Instytucie Historii Kultury Materialnej PAN uczestniczyła w przygotowywaniu syntezy *Zarys kultury Europy wczesnośredniowiecznej*.

Była członkiem Stowarzyszenia Historyków Sztuki, gdzie przez pewien czas pełniła funkcję prezesa Oddziału poznańskiego, a od listopada 1955 r. była członkiem Komisji Historii Sztuki Wydziału Historii i Nauk Społecznych Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (PTPN). Od listopada 1964 r. do maja 1975 r. pełniła funkcję sekretarza w Komisji Historii Sztuki Wydziału Historii i Nauk Społecznych PTPN oraz była członkiem Komitetu Redakcyjnego wydawnictw tejże Komisji.

Za działalność naukową otrzymała Srebrny Krzyż Zasługi.

Rodziny nie założyła.

Zmarła po ciężkiej chorobie 30 listopada 1985 r. i została pochowana na Cmentarzu Parafialnym św. Jana Vianney'a w Poznaniu przy ulicy Lutyckiej.

Materiały Krystyny Józefowiczówny zostały pozyskane w darze przez PAN Archiwum w Warszawie Oddział w Poznaniu, z Zakładu Archeologii PAN w Poznaniu w maju 1988 r. (ks. nab. „B” 109). Spuścizna została uporządkowana i zinwentaryzowana przez Jarosława Matysiaka i Agnieszkę Faszczę w roku 2012. Rozmiar zespołu wynosi 0, 10 mb. Spuścizna zawiera materiały z lat 1945-1981. Została podzielona na 5 zasadniczych grup, zgodnie z metodami porządkowania przyjętymi w Polskiej Akademii Nauk Archiwum w Warszawie.

Grupa I, licząca 4 jednostki archiwalne i zawierająca materiały z lat 1949-1978, została podzielona na 2 podgrupy: A. Opracowania, B. Materiały warsztatowe. Archiwalia zostały uporządkowane rzeczowo i chronologicznie.

W skład grupy II, wchodzi 4 jednostki z lat 1952-1981. Znalazły się tu materiały działalności naukowej i zawodowej w Kierownictwie Badań nad Początkami Państwa Polskiego i Zakładzie Archeologii Wielkopolski Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN. Materiały zostały uporządkowane rzeczowo i chronologicznie.

Grupa III, licząca 3 jednostki, zawiera materiały biograficzne z lat 1945-1978. Są to m. in.: życiorysy oraz wykazy prac własnych; dokumenty osobiste: nominacje, awanse materiały z okresu studiów.

Nieliczna jest korespondencja wychodząca i wpływająca z lat zgromadzona w Grupie IV, która składa się z 2 jednostek z lat 1959-1979. Kopie pism wychodzących oraz listy wpływające ułożono alfabetycznie. Korespondencję wpływającą zaopatrzone w aneks.

Ostatnia, V grupa, zawierająca materiały z lat 1951-1965 składa się z 2 jednostek: konspektu pracy Andrzeja Tomaszewskiego oraz teczki zawierającej fotografie osób obcych oraz wydarzeń kulturalnych.

W PAN Archiwum w Warszawie Oddział w Poznaniu spuściznie nadano sygnaturę P.III-113. W Systemie Ewidencji Zasobu Archiwalnego SEZAM zespół otrzymał numer 81/0. Inwentarz liczy 15 jednostek archiwalnych. Dołączono do niego 1 aneks.

Źródła i bibliografia

1. Polska Akademia Nauk Archiwum w Warszawie Oddział w Poznaniu: Materiały Krystyny Józefowiczówny 1917- 1985, P.III-80, j. a. 9, 10.
2. Kaczmarek Hieronim, Muzeum Archeologiczne w Poznaniu http://www.muzarp.poznan.pl/muzeum/muz_pol/poczet/Jozefowiczowna.html.
3. Karłowska-Kamzowa Alicja: Krystyna Józefowiczówna jako historyk sztuki, w: „Biuletyn Historii Sztuki”, 49:1987, z. 1-2, s. 215-216.
4. Kurnatowska Zofia: Krystyna Józefowiczówna jako archeolog, w „Biuletyn Historii Sztuki”, 49:1987, z. 1-2, s. 216-217.
5. Tegoż, *Krystyna Józefowiczówna - historyk sztuki, archeolog architektury*, w: „Kronika Wielkopolski” nr 1(97) 2001, s. 109-113.

PRZEGLĄD ZAWARTOSCI INWENTARZA

	pozycja inwentarza
I. Materiały twórczości naukowej	1-4
A. Opracowania	1-2
B. Materiały warsztatowe	3-4
II. Materiały działalności organizacyjno-naukowej	5-8
III. Materiały biograficzne	9-11
IV. Korespondencja	12-13
A. Wpływająca	12
B. Wychodząca	13
V. Załączniki	14-15
Aneks	1

I. MATERIAŁY TWÓRCZOŚCI NAUKOWEJ

A. Opracowania

1. *Kościół katedralny w Poznaniu w okresie przedromańskim i romańskim.*
Streszczenie i wstęp do pracy doktorskiej
Ok. 1961, rkp., masz., masz. pow., 1, k.10
2. *Kultura artystyczna na przełomie antyku i wczesnego średniowiecza* do pracy zbiorowej *Italia*
Konspekt, rachunek, korespondencja.
1978, rkp., masz., druk., 1, k. 13

Druk: [w:] *Italia*, red. E. Tabaczyńska, Wrocław 1980, s. 345-540

B. Materiały warsztatowe

3. Architektura, sztuka hellenistyczna, bizantyjska, średniowieczna.
Wypisy z literatury polskiej i zagranicznej.
1949-1959, rkp., j. franc., pol., l. i sz., k. 321
4. Język niemiecki, rosyjski.
Zeszyty ze słówkami.
B. d., rkp., l. i sz., k. 64

II. MATERIAŁY DZIAŁALNOŚCI ORGANIZACYJNO-NAUKOWEJ

5. Kierownictwo Badań nad Początkami Państwa Polskiego
Sprawozdania z wykopalisk.
1952, rkp., masz., l., k.7
6. Instytut Historii Kultury Materialnej PAN Stacja Archeologiczna Poznań-Katedra.
Analiza prac archeologicznych, sprawozdania z prac badawczych,
sprawozdania roczne, plany pracy.
1955-1960, rkp., masz., l., k.39
7. Instytut Historii Kultury Materialnej PAN Zakład Archeologii Wielkopolski.
Sprawozdania, podanie o wyjazd na stypendium do Włoch, korespondencja.
1973-1981, rkp., masz., l., k.26
8. III „Milenijny” Kongres Kultury Polskiej 7-9 X 1966
Szkice uczestników kongresu autorstwa K. J.
1966, rkp., l., k.8

III. MATERIAŁY BIOGRAFICZNE

9. Życiorysy, kwestionariusze osobowe, zestawienie prac opublikowanych.
1975, 1981 i b. d., rkp., masz., kkp., l., k.12
10. Dokumenty osobiste.
Nominacje, dyplomy, zaświadczenia, opinia, legitymacja francuskiej Federacji
Schronisk Młodzieżowych, bilety wstępu, korespondencja
1947-1978, rkp., masz., kkp., druk., j. franc., pol., l., k.24
11. Uniwersytet Poznański
Historia sztuki i estetyki. Notatki z seminarium na UP
1945-1950, rkp., l., k.112

IV. KORESPONDENCJA

A. Wychodząca

12. Hensel Witold
Rozłanowski (?)
Zarząd Główny Związku Polskich Artystów Plastyków
1960, 1976, rkp., masz., l., k.3

B. Wpływająca

13. Osoby i instytucje B-Z i nadawcy nierozpoznani.
1959-1979, rkp., masz., druk., l., j. franc., łac., pol., włos., k. 39, zob. aneks 1

V. ZAŁĄCZNIKI

14. Andrzej Tomaszewski, *Architektura wczesnośredniowieczna Cesarstwa i krajów „nowych” Europy środkowo-wschodniej /do początku wieku XI/*.
Konspekt pracy.
B. d., rkp., masz., l., k.2
15. Doktorat prof. Zdzisława Kępińskiego (1911-1978)
Wystawa Książki Włoskiej w Muzeum Narodowym w Poznaniu
Fotografie
1951, 1965, fot. 3

ANEKS 1

J. 13. Osoby i instytucje B-Z i nadawcy nierozpoznani		
Branca Vittore	1963	1.1
Fondazione Giorgio Cini		zaproszenie
Gajewski Stanisław	1959	zaproszenie
Grabar André	1964	1.1
Hawrot Jerzy	1960	1.1
Komitet Organizacyjny Międzynarodowego Kongresu Archeologii Słowiańskiej	1965	zaproszenie
Kürbis Brygida	1979	1.1
Muzeum Archeologiczne w Poznaniu	1974	1.1
Państwowa Szkoła Muzyczna w Poznaniu.	1971	zaproszenie
Plezia Marian	1982, 1983	1.2
Renou Henri	1962	1.1
Strojanowska Ludmiła	1978	1.1
Szafrański Włodzimierz	1968, 1973	1.5
Szutzenbach Jan	1973	1.1
Tworawski Zygmunt (?)	1973	1.1
Nadawcy nierozpoznani	1972, 1973	1.4